

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ח' ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 620

מסכת מנחות ל"ב-ל"ח

בס"ד, ו' ניסן תשע"א

השבוע בגליון

- ◆ תפילין דרבינו תם - המחלוקת, השיטות הנוספות, ההוכחות והדחיות
- ◆ התפילין שנמצאו בקבר יחזקאל הנביא
- ◆ ישר שהוא הפוך
- ◆ "החפץ חיים" הניח תפילין דרבינו תם

- ◆ בדיקת סת"ם במיקרוסקופ ובמחשב
- ◆ "חוט השערה" השיעור המצומצם ביותר
- ◆ חרקים זעירים, מותרים באכילה?
- ◆ שימוש בזכוכית מגדלת לשיפור הראיה
- ◆ הדבקת המחיצות שבין תאי התפילין

דבר העורך

אין עוד מלבדו

מדור לדור תספור מסירות נפש של יהודי הדורות הקודמים, רבים הם המעשים והעובדות הטומנים בחובם מוסר השכל ולקח רב, מאבותינו שחיו במקומות בהם הצרו את גליהם והגבילו את צעדיהם, ובכל זאת סיכנו את חייהם פעמים רבות למען שמו יתברך. האמונה התמימה והפשוטה שהושרשה בקרבם מינקותם, הדריכה אותם בכל מהלך חייהם והניעתם לבצע משימות ומטלות, שספק אם יהיו לבצען אדם שאינו חדור בהכרה פנימית נחושה וברורה, כי דרכו וארחותיו אמת הם. לקח רב בנושא זה ניתן ללמוד מן המעשה המעניין שלפנינו, על קשישה יהודיה שסיכנה את עצמה למען בחור ישיבה נרדף, שכלל לא הכירה, שהתפרסם בספר "ועמך כולם".

עמוסה בתרגומים ובאוזנים קשורים זה בזה בחבל שהסבך בין רגליהם, עלתה הישישה לקרון הרכבת המיושן. איש לא היה מעוניין להתחכך בנוצותיהם הלבנבנות של התרגומות המקרקרות, והכל פינו לה מקום. כך מצאה לה הזקנה מנוח על אחד מספסלי העץ, ותוך דקות מספר היו בעלי הכסף שעמה מסודרים למופת סביבה, כשמפעם לפעם היא מפזרת להם זרעונים בחיבה רבה.

צפירה חדה וארוכה נשמעה מרציף התחנה, ובטרם הספיקה הרכבת לנוע ממקומה, נחפו בקפיצה צעיר מבוהל אל קרון הרכבת. בעודו מתנשף, החלו גלגלי הרכבת לשקשק באיטיות על פני מסילת הברזל אל עבר הבתלי נודע. רגלי הרועדות מפחד לא נשמעו לו, והוא חש כי הוא עומד לקרוס תחתיו. סריקה קלה גילתה לו שהקרון עמוס לעיפיה באיכרים חסונים ובעקרות בית כפריות, ולא נותר לו מקום ישיבה, כי אם ליד אוזיה ותרגוליה של הישישה שהמו וקרקרו בהתרגשות לרגל תזוזה הרעשנית של הרכבת. **"לעיתים**, טומנים החיים לאדם, הפתעות שאין הוא יכול לצפותן", הרר לעצמו דוד מנדל. עוד הבוקר שקד על תלמודו בצוותא עם חבריו הטוב, ועתה הוא מוצא עצמו רועד כעלה נידף, במחלקה הרביעית ברכבת נוסעים עמוסה לעיפיה, העושה את דרכה מלוכין לקיב. היה זה בעת

דף לד/א כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה

בדיקת סת"ם במיקרוסקופ ובמחשב

רבות הן ההקפדות המדוקדקות הקיימות בכתיבת סת"ם, ספרי תורה, תפילין, מזוזות, וסוגייתנו עוסקת באחת מהן: "מוקף בגוויל", דהיינו: על הסופר לוודא שכל אות מוקפת בגוויל ואינה דבוקה לרעותה, ולפיכך, עליו להקפיד להבדיל כל אות מחברתה על ידי השארת רווח בין האותיות.

רווח שאינו ניכר לעין, נחשב רווח? בעל שו"ת "דובב מישרים" (ח"א סימן א') נשאל, מה דינו של ספר תורה שהתגלה כי אחת מאותיותיו נוגעת בחברתה, אך מומחים שהובהלו להביט בספר התורה, הצטיידו בזכוכית מגדלת וגילו, כי הנגיעה אינה אלא מראית עין בלבד, ולמעשה, מרווח לבן, צר ביותר, כמובן, מבדיל בין האותיות. השאלה העומדת על הפרק היא, אם יש להקפיד על המציאות בלבד, או גם על מראית עין.

הרב מטשעבין הכריע, כי האותיות טעונות תיקון, ואף ראייה יפה הביא לדבריו. נפסק להלכה ("שולחן ערוך" א"ח סימן ל"ב סעיף י"ג), כי קלף שיש בו נקב - פסול לכתיבת סת"ם. אולם, אם אין הנקב ניכר אלא בהעמדת הקלף מול קרני השמש, אינו פוסל את הקלף ("מגן אברהם" ס"ק ט"ו בשם הב"ח, ו"משנה ברורה" ס"ק ל"ב). הרי לנו, כי מראית העין היא הקובעת, וכשם שנקב שאינו נראה, נחשב כמי שאינו וכשר, כך גם רווח בין אותיות שאינו נראה, הרי הוא כמי שאינו ופסול [ואף ה"ט"ז שחולק על הב"ח וסובר שנקב זה פסול, אינו חולק על כך שמראית העין פוסלת, אלא שיש להלך גם אחר המציאות].

"חוט השערה" השיעור המצומצם ביותר: לאור דבריו, יש המעירים, כי לא לחינם הגמרא משתמשת בביטוי "כחוט השערה" כדוגמא לרווח המינימאלי הרצוי בין האותיות, שכן, עין אנושית בלתי מזויינת מסוגלת להבחין ברווח ששיעורו כחוט השערה, אך ברווח זעיר מזה, יש צורך באמצעי עזר ("בשבילי ההלכה" ח"ב עמוד נ' ואילך בשם פוסקים, עיין שם מו"מ אודות 'חוט השערה' זה אם הוא ניכר לחוש הראיה).

חרקים זעירים, מותרים באכילה? הגר"ש ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"א סימן ז' אות ח', ח"ד סימן קמ"ב אות ב') נוקט גם הוא, כי רווח הנראה על ידי זכוכית מגדלת בלבד, אינו מספק והספר טעון תיקון. את דבריו הוא סומך על הפוסקים אשר נקטו בהלכות תולעים (עיין "שולחן ערוך" יו"ד סימן פ"ד ובי"ד סימן פ"ד), כי שרצים שאינם נראים לעין בשר אינם אסורים, אף

צעילוי נשמת

מרת **שרה שטרנטל** ע"ה

ב"ר נחום זאב ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ח

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בנה הר"ד ברוך מרדכי שטרנטל ומשפחתו שיחיו ר"ג - מונטריאול

צעילוי נשמת

הר"ר **שאול צבי איינהורן** ז"ל

ב"ר חיים נפתלי ז"ל נלב"ע ה' בניסן תשס"א

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בניו ובני משפחותיהם שיחיו

לעילוי נשמת

נר ה' נשמת אדם

מרת **חנה שנור** ע"ה בת הר"ר חיים יעקב ז"ל

נלב"ע י"א בניסן תשכ"ח **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י בנה ידידו הר"ד **אבי שנור** הי"ו ומשפ' שיחיו - סביון

על פי שהמתבונן בהם באמצעות מיקרוסקופ מגלה בעל חיים מושלם לפניו, וכלשון הפוסקים: "שאיננו כן לא מצאנו ידו ורגליו באיסור תולעים, שבטיפת מים יש שרצים רבים".

שימוש בזכוכית מגדלת לשיפור הראיה: עם זאת הוא מציינ, כי אפשר להשתמש בזכוכית מגדלת כדי להתגבר על קשיי ראייה ולהעמידה על ראייה תקינה ורגילה, ובכך להגיע לידי הסתכלות טובה בעין אנושית.

יש לציין, כי אין הדבר מוסכם על כל הפוסקים, ויש שהורו כי אפשר להתיר את השימוש בספר תורה שאותיותיו נראות כדבוקות זו לזו, אם בזכוכית מגדלת נראה כי קיים רווח ביניהן (עייני שו"ת "שארית ישראל" להגרי"ז מינצברג, ו"בשבילי ההלכה" שם, שו"ת "משנה הלכות" ח"ד סימן קכ"ח וח"ז סימן ט').

כיום, נפוצה בדיקת סת"ם במחשב, הבודק אותיות יתירות וחסירות, אשר כמובן אינו משמש כתחליף למגיה אנושי, כי אם כתוספת. כאשר החלו לעסוק בכך, פרצה התנגדות עזה, ששככה עד מהרה, עת התברר מספרם הרב של ספרי התורה הפסולים שנחשפו על ידו. הגר"ש ואזנר שליט"א שנדרש בזמנו לעניין, מזכיר, כי הבדיקה במחשב, אינה כלולה כלל בדיון האמור של בדיקת ספר תורה על ידי זכוכית מגדלת, שהרי המחשב מגלה את הקיים בלבד ואינו מעניק זווית מבט שאינה נראית בעין אנושית ("קדושת ספר תורה" עמ' קמ"א).

דף לד/ב ומניחן בד' בתים בעור אחד

הדבקת המחיצות שבין תאי התפילין

במאמר הבא נעסוק בשאלה פשוטה, לכאורה: האם מותר למרוח דבק ברווח שבין ארבעת התאים שבתפילין של ראש. בנידון זה נחלקו הפוסקים, יש מהם שהורו כי הדבק המאחד בין הדבקים גורם לביטול ההפרדה הנדרשת בין התאים, ויש שסברו, כי כל תא נחשב כבודד בפני עצמו למרות הדבק, שהרי הדבק הוא גוף זר בעל תכונת הדבקות, אך אין לראותו כמאחד את הדבקים להיות לאחד. מעניין לעקוב אחר מספר דיונים הלכתיים המשתלשלים זה מזה עד לשאלתנו.

נתחיל מן העובדות הבסיסיות.

בתפילין של ראש ארבעה תאים שבהם מכניסים את ארבעת הפרשיות. התאים אטומים משלשה צדדים, ופתוחים בצדם התחתון. על צדם הפתוח של התאים מכסה עור הנקרא "תיתורא", והמשמש כתחתית התפילין.

כמה מחיצות צריך בתפילין של ראש: נחלקו הפוסקים אם די בחלוקה פנימית של ארבעת התאים או שמא יש לחלקם גם חיצונית. כלומר, אפשר לייצר את ארבעת תאי התפילין באופן שכל תא הוא בעל מחיצות משל עצמו, או אז לפנינו ארבעה תאים עם שמונה מחיצות, וכמו כן, ניתן לייצר את ארבעת התאים בעזרת חמש מחיצות בלבד, כאשר שלש המחיצות האמצעיות משמשות את שני התאים שלצידיהן (עייני בספר "זכרון אליהו" על הל' תפילין פ"ד שמביא את השיטות ואת מקורותיהן).

מכאן, ששאלתנו אם מותר להדביק את הרווח שבין התאים הצטמצמה בהיקפה, מאחר שלפי הסוברים כי אין צורך כלל בהפרדה חיצונית בין התאים, ברור כי אם נעשתה הפרדה כזו, מותר להדביקה. שאלתנו, איפוא, נוגעת לפוסקים הסוברים כי יש צורך בהפרדה חיצונית ופנימית בין התאים, ויש לדעת אם ההדבקה גורמת לביטול ההפרדה בין התאים.

ארבעה תאים, כל אחד מעור נפרד: מחלוקת נוספת בהלכות תפילין, משיקה, לכאורה, לשאלה זו. נאמר בגמרתנו "ומניחן בד' בתים בעור אחד". היו מן הפוסקים שפירשו כי כוונת הגמרא היא, כי את ארבעת תאי התפילין יש לעשות מעור אחד. אולם, להלכה נקטו הפוסקים ("מגן אברהם" סימן ל"ב ס"ק נ"ג, "משנה ברורה" ס"ק קע"ב), כי אפשר לעשות את ארבעת התאים מעורות נפרדים ודי בתפירתם, או אף בהדבקתם זה לזה, כדי לקיים את דברי הגמרא שעליהם להיות "בעור אחד".

מעשה, כאשר ננסה לשער מהי דעת הפוסקים הסוברים כי די בהדבקת ארבעת התאים כדי להפכם לתפילין, נסיק, כי הם ישללו מכל וכל את הדבקת הרווח שבין תאי התפילין. שהרי לשיטתם הדבקת מספר עורות גורמת לכך שהם נחשבים כ"עור אחד", היינו, הדבק מאחד בין הדבקים והופך אותם למקשה אחת, וברור אם כן, שלדעתם אין להדביק את הרווח שבין התאים, שהלא כל שאלתנו מבוססת על ההנחה שיש צורך גם בהפרדה חיצונית בין התאים.

נותרה, איפוא, שאלתנו, בדד: הסוברים כי אין צורך בהפרדה חיצונית בין תאי התפילין, אינם מבינים כלל את הנידון; מאידך גיסא, הסוברים שהתפילין נחשבים כעשויים מעור אחד גם על ידי הדבקת מספר עורות, אינם מבינים גם הם את הנידון - לדידם, הדבקה משמעותה אחידות מושלמת של הדבקים ואין כל ספק. כל הדיון הוא, אם כן, לפי הסוברים שיש צורך בהפרדה חיצונית בין התאים ושאינ לעשות את התפילין ממספר עורות הדבוקים זה לזה.

בדורות עברו יהודים רבים נהגו להשתמש בתפילין שהודבקו ממספר עורות, וכמו כן הם נהגו להדביק את הרווחים שבין התאים... היו מגדולי ישראל שטרחו ללמד זכות על עמך ישראל והעלו תחת ידם את החילוקים הבאים.

שהוא עמד לקום ממקומו כדי ליישר את גוו, כשלפתע הופיע ראש הישיבה מלווה בקצין בכיר בעל סבר פנים חמורות, שהציג צו המורה לבני הישיבה לפנות את העיר לרובי תוך ששעים וארבע שעות, ולא. רע ומר היה גורלם. **הבחורים,** שמלומדים היו בתלמות שהלטי עליהם משטרו של סטאלין, הילכו בעצבות איש איש למקום לינתו, אספו את חפציהם המעטים וחזרו למקומות מגוריהם. דוד מנדל, רצה גם הוא לשוב לעירו, קיב, אלא של אמצעים, לא היו בשורות עבור דוד מנדל, כסף, יקירי, אין לי, אמר בעינים דומעות, "אך אוכל ליעצך, כי בכל עת שתרגיש שצרה גדולה מתרגשת עליך, זמר בפייכת הפוסק **אין עוד מלבדו,** רבים ושעו בכך". ראש הישיבה, הרים את ידיו, וביקר את תלמידיו בהתרגשות, כי כל צרה ומכאוב לא יבואו עליו, ובהסירו את ידיו מעל ראשו של דוד מנדל, זירזו לעשות כל שלאל דוד כדי לעזוב את המקום במהירות לבל יבולע לו.

הנוף שניבט מבעד חלונות הקרון התחלף במהירות. הרכבת כבר שעטה במלא תנופתה, ובעוד שעה קלה אמורה היא להגיע לתחנתה הבאה, שם, יעלה הכרטיסן חמור וידרש מקומ ממנו כרטיס. דוד מנדל, שהספיק להתאושש ורעש מריצתו הטרופה, שב ונשם תכופות כשהדאגה הולכת ומכרסמת בלבו. **הישישה** סיימה להאכיל את בעלי הכנף זו הפעם השלישית, כשהוד מנדל החליט לפנות אליה. על פי תויו פניה, היא הייתה היהודייה היחידה בקרון, ובעת צרה זו לא נותרו בידיו ברירות הרבה, אלא לשטוח בפניה את מצוקתו.

תוך שהוא מבט כלל עבר לראות כי איש אינו שומע את דבריו, לחש דוד מנדל משפטים אחדים באזני הישישה, שנראתה כמי שאינה קשובה לדבריו כלל. לפני שסיים את לחישותיו, שאל בתחינה: "אולי, גברת, יכולה את לעזור לי?" אך תמה המלה האחרונה מפיו של דוד מנדל, וראשה של הישישה, שבלאו הכי נראתה תשושה, החל להסתובב במעגלים קצרים, ותוך רגעים מספר שקעה בשינה עמוקה, שתוצאותיה נשמעו היטב בחלל הקרון.

לגלגלי הרכבת המשיכו במאוצתם, ודוד מנדל שהרהר במר גורלו, כלל לא שם לב שהקשישה ניעורה משנתה, ובטרם קמה ממקומה, אספה אל חיקה אווז גדול ותרנגולת רעשנית, ויצאה בין ספסלי הקרון. **עד** מהרה ניערו הקרון כולו לחיים. צעקותיו של גברתן בעל כרס החרידו את הנוסעים מרצם, והיא, הישישה, כאילו אין הדברים נוגעים אליה, המשיכה לשוטט מאדם לאדם, כשהיא מציגה את כרטיסה ושואלת: "אדוני! האם אפשר להגיע בכרטיס זה מלובין לקייב?" בעוד הגברתן קורא ברמה: "גברת! אמרתי לך כבר, כן, כן, זה כרטיס טוב, זה כרטיס מצויין". תוך שהיא מקרבת את התרנגולת הצווחנית לראשי האנשים, המשיכה הישישה בסיורה, ועוד לפני שהציגה את שאלתה, כבר היו הכל עונים לקראתה בקול רם: "כן, כן, זה מצויין".

דוד מנדל שהתפקח מהרהריו לתוך ההמולה הנוראה, שח לעצמו במר לבו, כי לא אז בלבד שגורלו לא שפר עליו, אלא גם נגזר עליו לבלות את הנסיעה ליד אשה מזוהה ומסכנה זו, ובקרבו הוא זעק והתחנן לבוורא, כי יצילנו מהצרה העומדת להתרחש עליו, כאשר אין לו כרטיס להציג בפני הכרטיסן.

בפנים מלאות סיפוק שבה הקשישה אל מקומה, הניחה את האווז והתרנגולת במקומם, ושוב שקעה בתרדמה עמוקה. לרגע, נדמה היה לו לדוד מנדל, כי מידי פעם היא ממצמצמת קלות באחד מאישוניה, אך הוא לא יחסל לחשיבות לכך.

הקטר הניף את ידית הבלמים, וקרונות הרכבת האטו ממוצתם. ככל שקולות השקשוק הלכו ושקטו, כך גברה והלכה פעימת לבו.

מרחוק נראה הכרטיסן, בדיוק כפי שחזה דוד מנדל בחלומותיו השחורים. גבוה, רחב, בעל ארשת פנים אכזרית, ואיזיקים נוצצים משתלשלים מחגורתו העבה, מיועדים לנוסעים מסוגו. לפתע, הרגיש דוד מנדל כי דבר מה נדחף ליזו. מבט קל הבהיר לו, כי הישישה זוחפת לידיו את כרטיסה שלה, שכבר היה מרופט ממשמושיה בו. כמעט פתח את פיו כדי לשאול אותה לפשר הדבר, אך היא פערה את עיניה לרגע, מצמצמה לו בחושבה ושבתו, ושבבה לתרדמתה העמוקה.

הכרטיסן הלך והתקרב, ודוד מנדל אחז את הכרטיס בידי, כשכולו תמיהה וחרדה לגבי הבאות. "כרטיס, בבקשה" רעם הקול, ודוד מנדל הציג את כרטיסו בפני

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מעלה אפשרות (נמצא בכת"י הליכות שלמה תפילה, מילואים, פ"ג), כי למרות שארבעת תאי התפילין נחשבים כ"עור אחד" על ידי ההדבקה, עדיין אין לראות בכך הוכחה שהדבק מאחד את הדבקים למקשה אחת, שכן, יתכן שההלכה הקובעת שעל התפילין להיות מ"עור אחד" אינה בדרך החיוב כי אם על דרך השלילה. כלומר, אין לעשות את התפילין ממספר תאים המופרדים זה מזה לחלוטין [שכן, אין דרשה שיהיו "עור אחד", כי אם "זכרון אחד", וכל עוד שהתאים אינם חלוקים לגמרי, הם נחשבים "זכרון אחד"]. מעתה, די בהדבקתם כדי שלא יחשבו כמופרדים, ומאידך גיסא, מאחר שהדבק אינו הופך את שני החלקים למקשה אחת, אפשר להדביק את הרווח שבין התאים [ועיין שם ביאור נוסף גם אם ננקוט שדבק מאחד בין הדבקים].

ההבדל בין דבק לדבק: נחתום ברעיון מעניין מבית מדרשו של המהרש"ם ("דעת תורה" סימן ל"ב סעיף מ', עפי" שו"ת מהר"ם מינץ). לדבריו, דווקא דבק העשוי מאותו סוג חומר של החפצים שביניהם הוא מחבר, גורם לאיחוד מושלם ביניהם. לעומת זאת, הדבקת שני חפצים בדבק העשוי מחומר זר, אינה גורמת לאיחודם. לפיכך, הוא כותב, טוב יעשו, אם ידביקו את עורות התפילין בדבק העשוי מעור הבהמה, ועל ידי כך ייחשבו התפילין כעשויים מעור אחד, ואילו את הרווח שבין התאים ידביקו בדבק אחר עשוי מחומר זר וכך תשמר ההפרדה הנדרשת בין התאים [ועיין שם סיים כי העירו לו על דבריו מכלים פ"ג].

להלכה, לכתחילה ראוי לעשות כדברי ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן ל"ב סעיף מ'): "חריץ שבין בית לבית צריך שיגיע עד התפר, ואם לא הגיע, כשרה". ה"ביאור הלכה" כותב, כי גם המדביק, צריך להקפיד שלא להדביק את קצוות הריבוע כי אם את החלק הפנימי בלבד [ועיין שם עוד בביה"ל לגבי הנחת מעט דבק בתחתית החריצים כדי לשמר את הריבוע, שאפשר שראוי לעשות כן] (וע"ע בספר "זכרון אליהו" (שם).

דף לד/ב כיצד סדרן קדש לי והי' כי יביאך מימין

תפילין דרבינו תם - המחלוקת, השיטות הנוספות, ההוכחות והדחיות

רבים וגם טובים נוהגים להניח תפילין של רבינו תם לאחר שהניחו תפילין של רש"י (עיין "שולחן ערוך" או"ח סימן ל"ד), ובעיקר מקובל הדבר בקרב רבים מבני עדות המזרח וקהילות החסידים. מאידך גיסא, נאמר בשם הגר"א, כי שישים וארבע שיטות יש בעניין התפילין, והרוצה לצאת ידי כל הדעות, מדוע אינו מניח שישים וארבע זוגות תפילין כל יום ("מאסף לכל המנחות" סימן ל"ד ס"ק ב', ועיין כתר ראש בסידור הגר"א, אות י"ד - חשבון הס"ד שיטות). מחלוקת רש"י ונכדו רבינו תם מתמקדת בפירוש דברי גמרתנו, העוסקת בסדר ארבעת הפרשיות שיש להניח בתפילין של ראש, כלהלן. כידוע, תפילין של ראש מחולקות לארבעה תאים, שבכל אחד מהם קלף ובו כתובה פרשה מארבע הפרשיות: "קדש ליי" (שמות יג/א-ז), "והיה כי יביאך" (שמות יג/יא-יז), "שמע ישראל" (דברים ו/ט-ט), "והיה אם שמע" (דברים יא/ג-כא). גמרתנו, העוסקת בסדר הנחת הפרשיות בתוך התאים אומרת: "קדש לי והי' כי יביאך מימין, שמע והי' אם שמע משמאל". רש"י מפרש, שיש לסדרן כסדר המוזכר בגמרא, מימין לשמאל, וכן שיטת הרמב"ם (הלכות תפילין פ"ג הל' ה'). אולם, רבינו תם סובר, כי הגמרא מחלקת את ארבעת הפרשיות לשתי קבוצות, וכשם שבאמרה "קדש והיה כי יביאך מימין", אנו מבינים כי "קדש" היא הימנית ביותר, כך כאשר הגמרא אומרת ש"שמע והיה אם שמע משמאל", הרי ש"שמע" היא השמאלית ביותר.

התפילין שנמצאו בקבר יחזקאל הנביא: מחלוקת זו העסיקה את חכמינו שבכל הדורות, אשר דנו ושקלו כיצד עיקר ההלכה, וכל שביב מידע היסטורי מן העבר נבדק על ידם בדקדקנות, שמא יסייע בידם להכריע במחלוקת חשובה ועקרונית זו. ה"בית יוסף" (או"ח סימן ל"ד) כותב בשם המרדכי והסמ"ג, על מכתב שהגיע מארץ ישראל ובו סופר, שכאשר הבימה העתיקה שעל קבר יחזקאל הנביא נשברה, התגלו תחתיה תפילין ישנים נושנים, והפרשיות סדורות כשיטת רש"י והרמב"ם. היו שדחו ראייה זו בטענה, כי אדרבה, משום כך היו גנוזים, בשל פרשיותיהם שסודרו שלא כראוי. אך ה"ב"ח (שם) פורך דחיה זו בטענה, שלא היה צורך לגנוז תפילין אלו, שהרי אפשר בנקל לסדרן מחדש ולהשתמש בתפילין. ואילו ה"פסקי תוספות" מספר, כי בנהרדעא ובירושלים התגלו שני זוגות תפילין, האחד סדור כשיטת רש"י וזולתו כשיטת רבינו תם.

התמיהה המתבקשת בעקבות מחלוקת זו היא, כיצד זה אירע שלפתע פתאום החליט רבינו תם לשנות את מנהג ישראל.

ובכן, הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל (בהגהותיו על שו"ת "מן השמים" שאלה ג'), מוכיח במספר ראיות, כי מחלוקת זו קדומה ביותר, והחלה לאחר החורבן בהתפזר נפוצותינו בארבע כנפות הארץ, וכבר שנים רבות לפני תקופת רבינו תם פרץ דיון זה במלוא עוזו. רבינו תם, איפוא, אינו בעל השיטה, אלא הוא חקר ובדק את הנושא והגיע למסקנה כי יש לנהוג כאחת הדעות, ומאחר שהנהיג שיטה זו וחזקה, נקראת על שמו.

הברנש. "כרטיס, גברת, גברת, כרטיס", זעם הכרטיסן כלפי הישישה ואווזיה. הוא עמד לצעוק שנית, כשלתע נשמעו קולות נרגנים מארבע פינות הקרון. "הנח לה למשועת הזו, אל תעיר אותה". "תאמין לי" נשמע הגברתן הכרסותן צועק "יש לה כרטיס, כולנו ראינו, רק אל תעיר אותה, סבלנו ממנה די והותר", הורה באצבעו העבה.

בלית ברירה המשיך הכרטיסן בדרכו, ולרגע נדמה היה לו לדוד מנדל, כי בת שחוק קלה מרחפת בזווית פיה של הקשישה הפיקחת, שהמשיכה לנום כמשאלת לבם של נוסעי הקרון, ולא הטרידה אותם עוד.

תעוזה ואומץ לב בלתי רגיל היתה אותה קשישה זקוקה לאגור, כדי להעמיד את נפשה בסכנה. די היה במעידה קלה, כדי שהיא ודוד מנדל יושלכו יחדיו לבית הכלא הסובייטי למשך שנים ארוכות. "אולם, כאשר שמעתי כי בן ישיבה אתה, ידעתי כי אני חייבת לעשות הכל כדי להציל אותך מן הסכנה", סיפרה הישישה לבחור שהגיע להוקיר לה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

יצא לאור "הגדה של פסח"

בצירוף "אש דת יהודה"

פסקי הלכה, פירושים וחיידושים

מהגאונים: רבי יהודה אסאד זצ"ל

בעל שו"ת מהר"א יהודה יעלה

ובנו רבי אהרון שמואל אסאד זצ"ל

עם "מאורות ההלכה" ומדרשי חז"ל

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובטל' 03-6184392

לעילוי נשמת

הר"ר יצחק ישראל קנופף ז"ל

ברה"ח יונה צבי הלוי ז"ל

נלב"ע י"א בניסן תש"ס

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' יצחק גולדשטיין ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ה

תנצב"ה

הנוצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר שרגא פייבל ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת חוה לאה פריימן ע"ה

ב"ר דב ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ז

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת זבחים • דף ל"ג • יום שני ז' בניסן

חידת המוזה

ילדים יקרים!
 האם יתכן שגראָה בית עם פֿתח, ועל הפֿתח ישָנה מוֹזוּה סְהַדְרָת בְּיוֹתֵר, שְׁנִכְתְּבָה על יְדֵי סוֹפֵר יְרֵא שְׁמַיִם וּמְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת, וּבְכָל זֹאת בַּעַל הַבַּיִת לֹא קִיָּם מִצְוַת מוֹזוּה?
 כן, יִשְׁנֶה כְּזוֹ אֲפִשְׁרוּת, וְלוֹמְדִים עָלֶיהָ בְּדֵף הַיּוֹמִי. אִם בַּעַל הַבַּיִת לָקַח מוֹזוּה, קָבַע אוֹתָהּ עַל לְבָנָה, וְאַחַר כֵּךְ הִתְחִיל לְבַנוֹת אֶת פֿתַח הַבַּיִת וְהֵנִיחַ אֶת הַלְבָּנָה עִם הַמוֹזוּה בְּמִקּוֹם הַמְתַּאֵם. מוֹזוּה כְּזוֹ פְּסוּלָה, כִּי צָרִיךְ לְקַבֵּעַ אֶת הַמוֹזוּה אַחֲרֵי שֶׁהִפְתַּח קִיָּם. הַלְכָה זוֹ קְרוּיָה: "תַּעֲשֶׂה, וְלֹא מִן הַעֲשׂוּי". כְּלוּמֵר: יֵשׁ לְקַבֵּעַ מוֹזוּה וְלִקְיָם אֶת הַמִּצְוָה, וְלֹא לְהֵנִיחַ אֶת הַמוֹזוּה וְאַחַר כֵּךְ לְבַנוֹת אֶת הַפֿתַח, כִּי בְּמִקְרָה זֶה מִצְוַת מוֹזוּה נֶעֱשֶׂתָה מֵאֲלֵיךְ, כִּי הַמוֹזוּה כְּבָר הֵיטָה בְּמִקּוּמָהּ.

למנוי לגליון לילדים חיג:
1700-500-151
 חודש היכרות חינם

יש לציין, כי קיימות מחלוקות ראשונים נוספות בנושא זה. הרמ"ע מפאנו (שו"ת סימן ק"ז) מאריך רבות בשיטות הנוגעות לסדר הפרשיות ומביא את דעת ה"שימושא רבא", קדמון המוזכר על ידי בעלי התוספות והרא"ש, הסובר כשיטת רש"י בסדר הנחת הפרשיות - אך להיפך, משמאל לימין. כלומר, לדעת רש"י יש להניח את הפרשיות מימין לשמאל: "קדש לי", "והיה כי יביאך", שמע ישראל" "והיה אם שמע", ואילו לדעתו, יש להתחיל מימין מפרשת "והיה אם שמע". ואילו הראב"ד נוקט כרבינו תם בסדר הפרשיות, אך גם חולק עליו וטוען שיש להפוך את הסדר משמאל לימין.

ישר שהוא הפוך: מדוע אכן החוששים לדעת רבינו תם, אינם מקפידים להניח לכל הפחות ארבע זוגות תפילין, תפילין של רש"י, תפילין של ר"ת, תפילין של השימושא רבא ותפילין של הראב"ד? הגר"ח מבריסק זצ"ל (מובא בשמו בסטנסיל, ובחי הגרי"ז, וב"עמק ברכה" תפילין סימן ג') ביאר זאת באופן נפלא. שהנה, אדם שהניח תפילין של ראש בצורה הפוכה, כלומר, את החלק התחתון שיש להניח על הראש הוא הפך כלפי מעלה, יצא ידי חובה (עיין "בית יוסף" או"ח סימן כ"ז), למרות שעל ידי כך הפך את סדר הפרשיות מימין לשמאל. נמצא, שהמניח תפילין של רש"י, יצא בדיעבד גם לשיטת ה"שימושא רבא", שהרי אינו גרוע מן המניח תפילין הפוכות, והמניח תפילין של רבינו תם, יצא בדיעבד לשיטת הראב"ד... [בבית מדרשו העירו, כי הדבר אינו פשוט כלל ועיקר, שכן, ב"תרומת הדשן" סימן מ"ט, אשר הם מקור דברי הב"י הנ"ל, מחלק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, באשר לגבי תפילין של ראש מבואר בגמרתנו כי יש פרשיות בימין ויש פרשיות בשמאל, עיין שם. וראוי לברר שמועה זו שנמסרה בשם הגר"ח זצ"ל].

"חפץ חיים" הניח תפילין דרבינו תם: בערוב ימיו החל ה"חפץ חיים" זצ"ל להניח תפילין של רבינו תם, בעקבות מעשה שהיה. באותה תקופה, יהודי בעל כשרון אדיר וידע רחב ביותר, טען כי תגלית מרעישה בידו - תלמוד ירושלמי על סדר קדשים שלא נחשף מעולם. והנה, ראה זה פלא, במסכת מנחות, שהיתה אחת מן המסכתות שנחשפו על ידו, נכתב במפורש כדעת רבינו תם! ראה כן ה"חפץ חיים" זצ"ל, ומיד החל להניח. כעבור זמן מה התברר, כי חושף הספרים אחראי לאחת התרומיות הגדולות ביותר שנודעו, וכי הוא זיין בעצמו את כל הכתבים שהוצגו על ידו כמי שנכתבו על ידי חכמי ארץ ישראל. שמע זאת ה"חפץ חיים" זצ"ל, אך לא פסק מנהגו להניח תפילין דר"ת, אחר שהחל לנהוג כן ("תולדות הח"ח" לבנו, עמ' כ"ז).

רבותי נברך!

חדש! מאורות השבת חלק י' הלכות ברכת המזון

מים אחרונים, זימון וברכות הנהנין
 אצל עשרות אלפי משפחות סעודת השבת נראית כבר מזמן אחרת. במהלך הסעודה בין מנה נוספת למזמור שבת הכל נעצר, עכשיו לומדים! בכל סעודה, הלכה. כמה אור, רגש ושמחה מתווסף לשולחן השבת!!!
 אפשר להנציח את הרגע הזה, השיתוף של בני המשפחה, החוויה, הרוממות. אתם מזמנים. **שבת שלום ומבורך.**

מתחילים בלימוד בשבת חוה"מ פסח

לפרטים והזמנות: 1-700-500-151
 להשיג בחנויות הספרים

